

Teir stóru bardagarnir

Eftir Vasilij Sjatilov generalobersti

Tann 8. maí voru 30 ár liðin, síðan Hitlertýskland mátti yvirgeva seg. Sovjetsamveldið bar hövuðsbyrðina í hesum rættvísa bardaga móti teirri ræðuligastu höttan móti mannaættini, sum nakrantíð er sæð. Her skrifvar ein av teimum, sum leiddu tann stóra bardagan móti teirri týsku fascismuni, um nøkur av teimum avgerandi slagunum:

Tá vit tamdu »Taifun«

Tá kríggjð brast á 22. júní 1941, voru naziherarnir nógv sterkari enn teir sovjettisku herarnir, sum skuldu verja vesturmarkið. Harafturat kom fyrimunurin, sum nazistarnir høvdu av at taka okkum á bóli.

Um heystið 1941 høvdu naziherarnir troðkað seg langt inn á sovjettiskt øki og stóðu dygst við Moskva. Hertøkuna av hövuðsstaði okkara nevndu nazistarnir »Taifun«. Sambært hesi ætlan høvdu teir savnað saman 77 divisióir við meiri enn einari

kollveltingardagurin 7. november kom, varð skrúðgonga hildin sum vant, hóast figgingin stóð bara 25–30 km frá býnum. Mitt í november royndu nazistarnir aftur, men eisini hetta álopið rendi seg fast.

Og so fóru sovjetherarnir til mótaloys:

Mótálopið vardi í 40 dagar. Sovjettisku hermennirnir róku nazistarnar 100–250 km eftir hæli og frígjordu so gott sum alt Moskva-økið. Naziherurin misti 300.000 menn í deyðum, særðum og fangaðum. Slagið um Moskva var tað fyrsta stóra tapið hjá nazistunum undir Óð-

Sovjettiskir stríðsvagnar á gøtum í Berlin í maí 1945

ingrad. Álopið byrjaði á tveimum frontum: Donfrontinum og Utsynningsfrontinum, men dagin eftir legði eisini Stalinfronturin í vaðið. Endamálið var at koma fram til býin Kalatj, so at tað skuldi bera til at umringa týsku herarnar hjá von Paulus generali. Fimta dagin móttust sovjettisku hermennirnir: ringurin var læstur um naziherin. Innanfyri vóru 330.000 nazistiskir hermenn og heryvirmenn.

Frammanundan hevði Stalingrad vart seg í næstan 4 mánaðir móti nazistiskum álopum. Um summarið høvdu nazistarnir, sum tá ikki høvdu nakran annan front í Europa, drigið stórar her-nogdir saman í sunnara parti av tí ogliga vígvølli, sum rakk frá

hermaður, t.e. meiri enn 1 miljón. Hartil kom um leið ein triðingur av øllum stríðsvognum Hitlertýsklands. Tað er roknað út, at á hesum øki vóru nazistarnir tvær ferðir so sterkir sum teir, ið vardu Stalingrad. Men einki batti. Stalingrad stóð sum bergið. Býurin var skotin í sor, harðir bardagar vóru um hvørt hús, hvørja hædd, hvørja trappu. Í 58 dagar og nætur vardi ein lítill bólkur av sovjettiskum hermonnum við Pavlov sersjanti á odda eini hús í Stalingrad. Húsin eita nú Pavlovs hús. Hitler og hansara ráðgevar royndu at fáa tær kringsettu herdeildirnar frígjorðar. Teir sendu uppaftur fleiri hermenn. Men Reyði hrurin rak teir aftur. Sovjettiska herleiðslan bað von Paulus um at yvirgeva seg. Men leiðslan í Berlin forbjóðaði honum hetta, og so leyp Reyði herurin á. Tá var ikki gott at vera nazistiskur hermaður í Stalingrad, og nógvar eru frásagnirnar um ta neyð, sum hitleristarnir her høvdu komið týskum ungdomi í. Í hesum slagi misti naziherurin tilsamans 1,5 miljón menn. Eftir tapið við Stalingrad hevði naziherurin mist krigseydnuna, og tann trýði og síðsti parturin í sorgarleikinum byrjaði: eftir hæli, aftur til Berlin.

»Zitadelle«

Eftir Stalingrad royndu nazileiðararnir at reka alt, sum krúpa kundi móti Sovjetsamveldinum. Á sumri 1943 bardust 5,3 miljónir (fimm komma triggjar) nazihermenn, 6.000 stríðsvagnar

og 3.000 flogfær móti Reyða herinum.

Tann sterkasti nazistiski bólkurin stóð á Kursk-leiðini mitt í Russlandi: 50 úrvaldar divisióir. Alopsætlanin bar navnið »Zitadelle« og hevði til endamáls at umringa sovjetherin og beina fyri honum, so at vegurin til Moskva skuldi liggja opin.

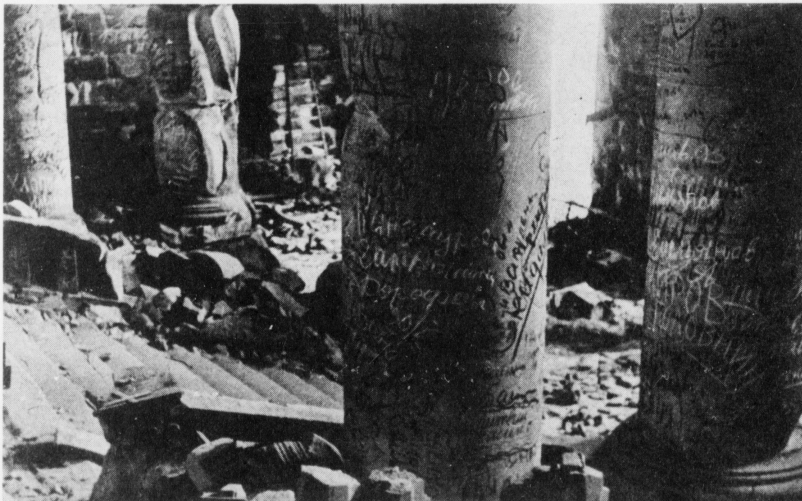
Tann 5. júlí 1943 byrjaði nazistiska álopið. Sovjettiska herleiðslan visti um ætlanina og tók tí nazistarnar á bóli við at grýta teir undir í bumbum og granatum fáar tímar fyri álopið. Tann 12. júlí kom tað til eitt av krigsins størstu pansaraslagum: 1500 stríðsvagnar frá báðum síðum brustu saman 30 km frá býnum Belgorod. Longu eina viku eftir álopið noyddust nazistarnir at skifta frá álopi til vernd. »Zitadelle« var longu heitið á einum ósigri afturat. Tann 5. august skutu kanónirnar í Moskva sigurrátt fyrir teimum herum, sum høvdu frígjort býirnar Orjol og Belgorod. Kursk-slagið stóð í 50 dagar. Nazistarnir mistu 30 divisióir, harav 7 pansaradivisióir.

Eftir Kursk reinsaði Reyði herurin út í Suðurukrainu, fór yvir um Dnepr, frígjordi Kijev og fyrireikaði seg til at reka her-setingarmenninar úr allari Ukraínu.

Tann seinasti bardagin

Tað síðsta stóra slagið stóð um nazieirið Berlin. Hóast tað

Framhald á síðu 7

Ríkisdagsborgin í Berlin er tikin. Sovjettiskir hermenn hava skrivað heilsu á súlurnar við inngongdina

millión hermonnum, 17 stríðsvognum, 950 flogfær og 14.000 kanónir.

Sovjetiski hövuðsstaðurin var í deyðavanda. Øll, sum orkaðu at halda á einum spaka, hjálptu til at byggja byrgingar rundan um býin. Vápnasmiðjurnar arbeiðdu dag sum nátt. Hjálp kom úr øllum landinum.

Í oktober lupu nazistarnir á. Tað stóð nógv á, men moskvabúgvar lótu seg ikki kúga. Tá

rum heimsbardaga. Hetta slagið beindi fyrir allari Blitzkrieg-ætlan Hitlers.

Slagið um Stalingrad

Tíðliga um morgunin 19. november 1942 hoyrdist óljóð sum torusláttur á teirri kavafjaldsteppuni millum áirnar Volga og Don. Tað var Reyði herurin, sum byrjaði mótálopið við Stal-

Leningrad til Svartahavið. Hövuðsendamálið var nú at taka Stalingrad, sum var týðandi idnaðarbyur og samferðsluknútur millum landsins miðdepi og tað kaukasiska økið.

Í endanum á august vóru naziherarnir komnir heilt fram til Volgu. Men býurin gav seg ikki. Nazistarnir noyddust at senda fleiri hermenn móti Stalingrad, og á tann hátt savnaðist um heystið 1942 fimti hvort týski

Tann 7. november 1941, kollveltingardagur. Hermennirnir luttaka í skrúðgonguni á Reyða plássinum í Moskva og fara so beinleiðis í bardaga